

/ С. С. Антонець, А. С. Антонець, В. М. Писаренко. – Полтава : РВВ ПДАА, 2010. – 200 с.

3. Писаренко В. М. Система органічного землеробства агроєколога Семена Антонця / В. М. Писаренко, А. С. Антонець, П. В. Писаренко. – Полтава: [б. в.], 2017. – 124 с.

4. Писаренко В. М., Писаренко П. В., Писаренко В. В. Агроєкологія / В. М. Писаренко, П. В. Писаренко, В. В. Писаренко. – Полтава : ФОП «Говоров С. В.», 2008. – 255 с.

5. Бойко П. І., Бородань В. О., Коваленко Н. П. Екологічно збалансовані сівозміни – основа біологічного землеробства / П. І. Бойко, В. О. Бородань, Н. П. Коваленко // Вісник аграрної науки. – 2005. – № 2. – С. 9–13.

6. Коваленко Н. П. Становлення та розвиток науково-організаційних основ застосування вітчизняних сівозмін у системах землеробства (друга половина XIX – початок XXI ст.): монографія / Н. П. Коваленко. – Київ : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 490 с.

7. Стецишин П. О. Основи органічного виробництва / П. О. Стецишин, В. В. Пиндус, В. В. Рекуненко. – Вінниця : Нова книга, 2011. – 552 с.

8. Писаренко В. М. Антонець Семен Свиридонович: біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1956–2015 роки / В. М. Писаренко, А. С. Антонець. – Київ : ТОВ «Видавництво «Зерно», 2015. – 480 с.

9. Куценко А. М., Писаренко В. Н. Выращивание экологически чистой продукции в малых крестьянских и фермерских хозяйствах / А. М. Куценко, В. Н. Писаренко. – Київ : УМКВО, 1992. – 56 с.

10. Антонець С. С. Сидеральні культури / С. С. Антонець, А. С. Антонець, В. М. Писаренко. – Полтава : Сімон, 2011. – 51 с.

References

1. Pysarenko, V. M., Pysarenko, P. V., & Ponomarenko, S. V. (2017). Organic agriculture is for a private sector. Poltava: no publishing house, 2017 (in Ukr.)

2. Antonets, S. S., Antonets, A. S., & Pysarenko, V. M. (2010). Organic agriculture: from experience of PP «Agroecology» Shyshatsk district of the Poltava region. Poltava: RVV PSAA (in Ukr.)

3. Pysarenko, V. M., Antonets, A. S., & Pysarenko, P. V. (2017). System of organic agriculture of agroecology Semen Antonets. Poltava: no publishing house (in Ukr.)

4. Pysarenko, V. M., Pysarenko, P. V., & Pysarenko, V. V. (2008). Agroecology. Poltava: FOP «Hovorov S. V.» (in Ukr.)

5. Boiko, P. I., Borodan, V. O., & Kovalenko, N. P. (2005). The Ecologically balanced crop rotations are basis of biological agriculture. Visnyk ahrarnoi nauky (Announcer of agrarian science), 2, 9–13 (in Ukr.)

6. Kovalenko, N. P. (2014). The becoming and development of scientifically-organizational bases of application of home crop rotations in the systems of agriculture (the second half of XIX is beginning of XXI of century): monograph. Kyiv: TOV «Nilan-LTD» (in Ukr.)

7. Stetsyshyn, P. O., Pyndus, V. V., & Rekunenko, V. V. (2011). Bases of organic production. Vinnytsya: The New book (in Ukr.)

8. Pysarenko, V. M., & Antonets, A. S. (2015). Antonets Semen Svyrydonovych: biobibliographic pointer of scientific works is for 1956–2015. Kyiv: LTD «Publishing House «Grain» (in Ukr.)

9. Kutsenko, A. M., & Pysarenko, V. N. (1992). Growing ecologically of clean products is in small peasant and farmer economies. Kyiv: UMKVO, (in Russ.)

10. Antonets, S. S., Antonets, A. S., & Pysarenko, V. M. (2011). Green fertilizer cultures. Poltava: Simon (in Ukr.)

V. Orekhivskiy

EVOLUTION OF INTRODUCTION OF THE SYSTEM OF ORGANIC AGRICULTURE IN PP «AGROECOLOGY» IN THE SECOND HALF OF XX – AT THE BEGINNING XXI OF CENTURIES

For today actual is a production of organic goods that must be natural, provided vegetable by a cellulose, soluble, balanced on maintenance valuable vegetable and animal albumens, fats, vitamins and microelements, to contain the complex of natural antioxidants, be free of toxic, allergen and carcinogenic substances.

Research of growing ecologically of clean products as realization of the system of measures is in organic agriculture that will assist to optimal development of cultural plants, sent to inhibition of development of harmful organisms and does not require poisonous substances.

It is set that in PP «Agroecology» the technological measures of the system of organic agriculture are based on application: scientifically reasonable structure of sowing areas and specialized crop rotations with a satiation long-term leguminous herbares to 25–27%; shallow till of soil without shelves that keeps the natural structure of arable layer, not destroying the vertical orientation of the airing in him; long-term leguminous herbares, green fertilizer cultures and bringing of scientifically reasonable norms of organic fertilizers, that provides plants nutritives and forms positive balance of humus; ecologically safe agrotechnical and biological measures in technologies of growing of agricultural cultures.

Certainly, that with application of shallow till of soil satiation long-term leguminous herbares to 25–27%; shallow till of soil without efficiency of fight rises against weeds, a structure gets better and to moistly material well-being soil that assists appearance of friendly stair of agricultural cultures. It is found out, that bringing of pus assists upgrading of products and stabilizing of content of humus in soil, is the permanent, mandatory and purposeful member of conduct of organic agriculture.

The best results for the receipt of friendly stair and next height of green fertilizer cultures are provided by shallow till of soil: moisture is kept, impurity diminishes, soil is not made more compact. In combination with the use of green fertilizer cultures shallow till provides the most effective maintenance and fertility-improving of soil.

Key words: evolution, system of organic agriculture, productivity, fertility of soil, sanitary state, ecologically clean products.

УДК 316.75(161.2:477):32.01«1920/1930»

О. М. Ситник

доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

СВІТОГЛЯДНИЙ СПРОТИВ БІЛЬШОВИЗМУ З БОКУ УКРАЇНЦІВ НАДНІПРЯНЩИНИ ПРОТЯГОМ 1920-Х – ПОЧАТКУ 1930-Х РОКІВ ЯК ПРОЯВ НЕЗАВЕРШЕНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

У статті подано характеристику особливостей світоглядного спротиву більшовизму з боку українців протягом 1920-х – початку 1930 х рр. З'ясовано, що українське селянство впродовж 1917–1921 і 1920-х – початку 1930 х рр. чинило активну протидію радянсько-більшовицькій системі. Одним із її чинників був

світоглядний спротив більшовизму, що ґрунтувався на духовно-релігійних традиціях українців. Світоглядний спротив більшовизму з боку українців протягом 1920-х – початку 1930-х рр. став проявом незавершеності Української національної революції. У сучасних реаліях надзвичайно важливим є ґрунтовний аналіз цього явища в плані всебічного протистояння новітньому небільшовизму в особі путінського режиму.

Ключові слова: ідеологія, українці, православ'я, терор, більшовицький режим, духівництво, Українська національна революція.

Постановка проблеми. Українська революція 1917–1921 рр. чи не найбільшою мірою характеризувалася національно-визвольною спрямованістю. І саме ця особливість була визначальною. Однак, у процесі жорстокого придушення більшовиками повстансько-визвольного руху, світоглядний спротив більшовизму з боку українців Наддніпрянщини протягом 1920-х – початку 1930-х рр. усе більшою мірою набував релігійно-духовних вимірів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. порушена нами проблема певною мірою знаходила відображення в працях О. Абраумової та С. Корновенка [1], І. Андрухів [2], Т. Євсєєвої [3], С. Корновенка [4], Ю. Котляра [5], М. Чугуєнка [6] та ін. У той же час, як самостійна тема, світоглядний спротив більшовизму з боку українців Наддніпрянщини в період 1920-х – початку 1930-х рр. як прояв незавершеності Української національної революції залишається не розкритою.

Мета цієї статті полягає в характеристиці особливостей світоглядного спротиву більшовизму з боку українців Наддніпрянщини протягом 1920-х – початку 1930-х рр. та з'ясування їх зв'язку з незавершеністю Української національної революції.

Виклад основного матеріалу. С. Корновенко вважає, що Українська національна революція мала виразний селянський характер, адже її домінуючою й рушійною силою було саме селянство. Водночас, на тлі Української селянської революції 1917–1921 рр. розгорталися й інші революції – соціальні, політичні, національно-демократичні тощо [4, 145]. У силі цілої низки причин Українська національна революція так і не була завершеною. Проте, протягом 1920-х – початку 1930-х рр. спостерігалися різнобічні прояви її продовження та відлуння. Серед них, чи не найбільш ідеологічно визначальним був світоглядний спротив більшовизму, зокрема – з боку українського селянства Наддніпрянщини.

Ідеологія більшовизму була спрямована на безперервну боротьбу проти релігії як «шкідливого» світогляду, що суперечив ідеології марксизму-ленінізму, на якій базувалася радянсько-партійна система. Основоположники марксизму вважали, що боротися потрібно не проти релігії взагалі, а лише її критикувати [2, 73]. Однак їхні послідовники – більшовики пішли значно далі настанов своїх попередників. Вони жорстоко знищували церкви, храми, священників, монахів, нещадно викорінювали саму віру й кращі духовні почуття серед народу, натомість насаджуючи войовничий атеїзм.

Одним із основних завдань і напрямів реалізації більшовицької ідеології було знищення духовності та моральних принципів. Розроблена В. Леніним антирелігійна доктрина була спрямована проти християнства, а особливо – православної церкви. Одна

з головних причин цього полягала в тому, що православ'я рішуче не сприймало політику насилля й терору в суспільних відносинах, як і інші прояви зла стосовно людей, влади та держави. Натомість, більшовицький режим чинив терор проти духівництва всіх конфесій, закривав церкви та монастирі.

Ініційоване більшовиками переслідування священнослужителів у подальшому зумовило тотальний тиск на православ'я, християнство та релігію загалом. На майже одностайну думку багатьох російських релігійних мислителів кінця XIX – початку XX століття (М. Бердяєва, С. Булгакова, Б. Вишеславцева, С. Франка та ін.), комуністична влада – це сатанократія. Вони цілком справедливо вказували на те, що сама ідея побудови комунізму – цього земного раю – за своєю суттю є антихристиянською [6, 195]. Комуністична ідеологія претендувала на місце, яке до більшовицького перевороту 1917 року посідала в житті суспільства християнська віра і церква. Водночас, кращий тип комуніста, тобто людини цілком охололеної служінням ідеї, здатної на величезні жертви та на безкорисний ентузіазм, на думку М. Бердяєва, був можливий лише внаслідок християнського виховання людських душ. І результати цього впливу, певною мірою, залишаються навіть тоді, коли у своїй свідомості люди відмовились від християнства та навіть стали його ворогами [7, 138]. Чи не найбільш показовим підтвердженням цієї тези є приклад Д. Гойченка, який у своїх мемуарах показав власну духовну та суспільно-політичну еволюцію від гарячої християнської віри ранньої юності до агресивного богоборства, активної позиції комуніста (котра поєднувалася з підсвідомим сповіданням, закладених ще в дитинстві батьками глибинних релігійно-моральних принципів), участі в побудові нової суспільно-державної системи та до розчарування в ній і свідомого повернення через страшні тортури та випробовування в радянських катівнях до віри батьків [8]. Таким чином формувалася своєрідна атеїстична більшовицька «релігія», котра стала катастрофічною деградацією й деформацією того суспільства Російської імперії, що тривалий час наближалось до цієї катастрофи через одержавлену церкву та вихолощення духовності, через насадження імперської ідеології та нищення національних традицій підвладних народів, через підміну суспільної моралі різного роду ерзац-догмами з подвійними стандартами.

На думку О. Абраумової та С. Корновенка, значною перешкодою на шляху формування та утвердження нової більшовицької ідеології була традиційно висока релігійність селянської спільноти. Не визнаючи будь-яку альтернативність та відчуваючи небезпечну конкуренцію з боку православної церкви як виразника не лише світоглядних, але й національно-культурних традицій українського народу, партійне керівництво розцінювало релігію як безумовно небажане, шкідливе для радянського ладу явище, з яким неодмінно потрібно боротися. Проте, боротьба з усталеними протягом тисячоліть моральними засадами християнства вимагала від влади значної концентрації зусиль. Позірні успіхи, яких було «досягнуто» завдяки переходу від агітаційно-роз'яснювальних до репресивних методів боротьби у питаннях сумління, вели лише до поверхневої атеїзації населення, зокрема сільського [1, 90]. Однак, традиції

та звичаї релігійності та православ'я були настільки укорінені у свідомості українців, що навіть репресивні методи були далеко не завжди ефективними в справі атеїзації сільського населення.

Нерідко навіть прихильники більшовицької влади та противники церкви відмічали, що ті методи, котрими користувалася місцева влада для боротьби з релігією, шкодили не лише церкві, а й самій державі. Як приклад – приводилася ситуація з жіночим монастирем у м. Браїлові, що на Вінниччині. Місцевий комунгосп самовільно обкладав цей монастир такими надто великими, нереальними податками, що він зрештою був розорений економічно. Такого роду кроки місцевих керівників лише посилювали ненависть населення й духовних осіб щодо радянської влади й держави [9, 284, 285].

У 1926 р. агентура ДПУ доповідала, що Українська автокефальна православна церква на чолі з митрополитом Липківським складається винятково з тих, хто підтримує Петлюру й ідеологічно пов'язана з ним. За часів існування УНР на теренах України, на квартирі Петлюри влаштовувалися зібрання за участю Оксіюка та Липківського, на котрих обговорювалося питання про те, що у випадку відступу Петлюри з України необхідно буде через посередництво української церкви проводити всю роботу з метою створення самостійної України. Заарештований священник Сагайдачний (Конотопський округ) свідчив: «Під час мого перебування на курсах богослов'я при Всеукраїнській Раді в Києві 1922 р., я з двозначної мови лідерів Всеукраїнської православної церковної ради – Липківського, Чеховського та інших, зрозумів, що церква має піднімати національний дух українського народу ... Автокефальна церква мала бути місцем не релігійним, а політичним, котра повинна визволити український народ від вслякої влади, котра не бажає дати самовизначення українському народу». Згідно з даними прокуратури ДПУ УСРР, у середині 1920-х рр. найактивніші прибічники української автокефалії та митрополита Липківського проживали на теренах Харківщини, Уманщини, Київщини, Полтавщини, Черкащини, Лубенщини, Катеринославщини [10, 21, 31]. Фактично на більшості території Центральної та Північно-Східної України протягом 1920-х рр. спостерігався ідеологічний опір більшовицькій владі, виражений, насамперед, у діяльності УАПЦ.

Трагічним було осягнення українським народом справжньої сутності більшовизму. Зокрема, протягом кінця 1920-х – початку 1930-х рр. у різних регіонах Центральної та Східної України (Київщина, Черкащина, Харківщина, Дніпропетровщина) були зафіксовані численні стихійні виступи селян на чолі з священниками проти зловживань і наруги над віруючими з боку представників радянської влади. Особливий протест викликали випадки руйнації культових споруд, знищення й розграбування церковного майна. При цьому представники влади асоціювалися з антихристами, також проголошувалися заклики ставати на захист християнської віри, наслідуючи приклад Ісуса Христа [11, 64, 65].

У 1929 р. голова ДПУ УСРР В. Балицький повідомляв С. Косіору, що 4 травня 1929 р. у с. Тернівка Ротмистрівського району прибули наглядач районної міліції з агентом розшуку, з метою проведення обшуку в квартирі місцевого священника

Потратія. Пустити в квартиру священник їх відмовився, пропонуючи запросити для цього церковного старосту. Проте, коли церковний староста прибув, Потратія все ж міліцію не впустив. Разом з дружиною й дітьми вони підняли крик для того, щоб скликати народ, а в цей же час селянин Аністратенко збирав по селу селян до квартири священника. Коли міліції все ж таки вдалося відкрити двері, біля квартири священника встиг зібратися натовп селян, які за міліцією увійшли до квартири священника. Останній вибігши на вулицю роздягненим і босим з Євангелієм і дитиною на руках, звернувся до селян, що зібралися, з наступними словами: «Браття мої й сестри, це моя зброя. Я воюю та воюватиму до кінця». Після цих слів селяни витіснили міліцію з квартири священника й не допустили його арешту. Коли ж з'явився голова сільської ради й став заспокоювати священника, останній відповів – не «вчи мене, я знаю, що я роблю і для чого роблю», і вдарив по обличчю голову сільської ради. Після цього, священник одягнув ризу і з Євангелієм, супроводжуваний натовпом селян, відправився в церкву, де був влаштований збір. Священник дві доби сидів в церкві не виходячи й навколо церкви стояв натовп віруючих, котрі охороняли його. На надіслану наглядачем міліції повістку про явку Потратія до міліції, він не відповів і не з'явився. 6 травня священник з натовпом селян підійшов до сільської ради і став вимагати, щоб голова сільради пояснив йому причину його виклику. Коли він отримав пояснення, він знову звернувся до натовпу зі словами: «Брати мої й сестри, мене терзають і мучать, йдемо зі мною до Черкас. Натовп одногосно відповів – «Йдемо всі до Черкас». Коли міліція намагалася розігнати натовп. Селянин Уманський вдарив наглядача міліції, вихопив у нього з кобури револьвер і кинув його на землю. Священник у цей час заховався в хаті одного селянина, де він і був затриманий. 3 травня Ротмистрівською районною міліцією було проведено обшук на квартирі священника с. Ротмистрівки Гремальського й заарештовано його. 5 травня натовп селян с. Ротмистрівки став вимагати звільнення заарештованого священника. У міліції натовп намагався побити діловода, котрий знаходився там, але після кількох пострілів розбігся. У цей же день заможні хлібороби с. Ротмистрівки Волинець і Терещенко скликали збори селян біля церкви, агітуючи йти визволяти священника.

Загалом за цією справою були заарештовані: священник с. Тернівки та 12 селян, священник с. Ротмистрівки і 8 селян [11, 64, 65]. Аналогічні повідомлення приходили й з інших місць. Так, у спеціальному повідомленні заступника голови ДПУ УСРР Карлсона від 14 травня 1929 року про волинку в селі Р. Лозовій Дергачівського району Харківської округи йшлося про те, що протягом останнього часу священником із с. Р. Лозової Іваницьким Дмитром Григоровичем, його братом Григорієм і робітницею Шараповою Лукерією Лук'янівною (біднячка, яка використувалася для агітації серед жінок) ведеться антирадянська агітація. Так, під час богослужіння Іваницьким з приводу хлібозаготівель, було сказано наступне: «Хліб беруть, а отримувать хліб будуть тільки ті, хто має зображення Антихриста на лобі та на руці. Зокрема ті дівчата, які вступають до комсомолу та інших організацій, будуть мати вказані зображення» [11, 66]. Закономірно, що за такої ситуації усе більшою

мірою наростала боротьба з релігією як з ідеологічною системою. А до священнослужителів більшовики ставилися як до політичних ворогів.

Виступивши проти християнської моралі, з її основоположними засадами любові та добра, більшовицька ідеологія плекала власну «пролетарську мораль», котра базувалась на класовій ненависті (включно з використанням доносів і зради), практиці осуду та переслідуванні проявів співчуття та милосердя. Тобто принципи більшовицької моралі були відверто антихристиянськими. Атеїстична політика держави, котра прирівнювала віру в Бога до сивухи й психопатії, не зуміла вбити чи навіть применшити об'єм віри, проте вона досягла певного результату: морального занепаду в країні та зниження духовного впливу Церкви на життя людини. Атеїзм став поширювачем етичного нігілізму, цинізму, відчуження необґрунтованості та безглуздості життя.

Окрім порушення моральних устоїв і духовних святинь, серед засобів втілення більшовицької ідеології слід згадати й нагнітання страху серед найширших верств народу з метою зробити його покірним. Занепад духовності, віри та моралі неминуче вів до деградації особистості та культурного здичавіння нації, одним із яскравих свідчень чого стало масове поширення матірщини. Остання історично була не властива українському народу, проте протягом десятиліть радянської влади вона досить швидко поширилася, ставши показником того примітивного морально-етичного рівня, що цілком відповідав новим реаліям.

Війна з духівництвом та церквою, тотальна атеїзація суспільства, поряд із запровадженням радянської культури й зміною політичного принципу легітимності влади, утворили надійне підґрунтя для збереження імперії на неправославних немонархічних засадах і перетворення її населення на російську комуністичну націю. У ній не церква, а партія «освячувала» нову культуру й нову спільну ідеологію. Російський православний месіанізм як базовий архетип політичної культури творців «світової революції» для імперських земель та народів породив націоналістичну державу – СРСР з усіма притаманними таким державам рисами аж до етнічних (чи то пак – класових) чисток включно [3, 116, 117]. Одночасно більшовицькі ідеологи прагнули засадничо й на перспективу викоринювати все, що свідчило про національну ідентичність народів Радянського Союзу. З часом поняття на кшталт «радянська людина», «будівник комунізму» тощо, мали замінити приналежність до певної нації. Стирання національної приналежності й втрата національних традицій вели до деградації свідомості та моралі. Такі люди швидко ставали психологічно залежними від носіїв потужних вольових чинників.

Однак, українське селянство протягом усієї Української національної революції 1917–1921 рр. й впродовж 1920-х – початку 1930-х рр. чинило всебічний активний спротив радянсько-більшовицькій системі. У цей час в Україні утворилася ціла низка селянських республік найрізноманітнішого ґатунку. Селянські республіки Наддніпрянської України в роки Української національно-демократичної революції Ю. В. Котляр класифікує за двома головними критеріями. По-перше, за політичною приналежністю: національні, більшовицькі, анархо-махновські та

кримінальні. По-друге, за напрямками повстанської боротьби: антибільшовицькі, антиденікінські та антиукраїнські. Однак, навіть під час збройних повстанських виступів, селяни віддавали перевагу місцевим, а не загальноукраїнським інтересам [5]. Варто зауважити, що серед антибільшовицьких селянських республік (Холодноярська, Мліївська, Медвинська, Врадіївська, Хліборобська тощо) чи найбільш національно орієнтованими були республіки, що знаходилися на теренах сучасної Черкащини.

Висновки. Протягом 1920-х рр. у СРСР було сформовано своєрідну державно-правову систему, котра поєднала адміністративні, судові, політичні, військові, ідеологічні та репресивні функції. Партійна номенклатура тримала під контролем практично всі суспільно важливі сфери, підбираючи на всі ключові пости саме ті кадри, які влаштували її з тих чи інших міркувань. Фактично майже від початку свого існування радянська держава була такою лише номінально, згідно назви. По суті це була диктатура своєрідної партійної касти, котра наприкінці 1920-х рр. переросла в одноособову тоталітарну диктатуру. Значною мірою вона була спрямована саме проти українського селянства.

Знищення духовності й моральних традицій народу призвело до суттєвої деградації української, як, до речі, й російської нації. Проте, традиційно велика релігійність української селянської спільноти становила доволі потужний світоглядний спротив більшовизму, насамперед, завдяки значним національно-культурним традиціям українського народу. Всі величезні потуги партійного та радянського керівництва на ниві ідеологічної обробки населення, фактично звелися до переважного одурманення молоді й підлітків. Водночас, світоглядний спротив більшовизму з боку українців Наддніпрянщини протягом 1920-х – початку 1930-х рр. став одним із проявів незавершеності Української національної революції.

Список використаної літератури та джерел

1. Абразимова О. М. Суспільно-політична активність селянства УСРР у роки непу: монографія / О. М. Абразимова, С. В. Корновенко. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2017. – 190 с.
2. Андрухів І. Політика радянської влади у сфері релігії та конфесійне життя на Прикарпатті в 40-80-х роках ХХ століття. Історико-правовий аналіз / І. Андрухів. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2006. – 432 с.
3. Євсєєва Т. Російський православний месіанізм як базовий архетип політичної культури творців «світової революції» / Т. Євсєєва // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – 2007. – № 17. – С. 115-137.
4. Корновенко С. В. Українська революція 1917 – 1921 рр.: селянський фактор / С. В. Корновенко // Український селянин. – Вип. 14. – 2014. – С. 142-146.
5. Котляр Ю. В. Селянські республіки Наддніпрянської України: до питання класифікації: [Електронний ресурс] / Ю. В. Котляр. – Режим доступу: starhiv.chdu.edu.ua/article/download/102940/98068
6. Чузенко М. Україна, яка шокує. Лабіринти історії / М. Чузенко. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2004. – 352 с.
7. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма / Н. А. Бердяев. – [репринтное воспроизведение издания УМСА-PRESS, 1955 г.]. – М.: Наука, 1990. – 224 с.
8. Див.: Гойченко Д. Д. Красный апокалипсис: сквозь

раскулачивание и Голодомор : Мемуары свидетеля / Д. Д. Гойченко; [2-е вид.]. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 400 с.

9. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 5. – Он. 2. – Спр. 198. – 336 арк.
10. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ). – Ф. 1. – Он. 20. – Спр. 2318. – 69 арк.
11. ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Он. 20. – Спр. 2987. – 105 арк.

References

1. Abramova, O. M. & Kornovenko, S. V. (2017). Sociopolitical activity of the peasantry of the Ukrainian SSR in the years of new economic policy. Tcherkasy: Tcherkasy national university the Bi name of Khmelnytsky (in Ukr.)
2. Andrukhiv, I. (2006). The policy of Soviet power in the field of religion and confessional life in the Precarpathians in the 40's and 80's of the twentieth century. Historical and legal analysis. Ivano-Frankivsk : Lily-NV (in Ukr.)
3. Yevseyeva, T. (2007). Russian Orthodox Messianism as the basic archetype of the political culture of the creators of the «world revolution». Problemy istoriyi Ukrayiny: fakty, sudzhennya, poshuky (Problems of history of Ukraine: facts, judgements, searches), 17, 115-137 (in Ukr.)
4. Kornovenko S.V. (2014). Ukrainian revolution 1917-1921: peasant factor. Ukrayins'kyi selyanyn (Ukrainian peasant), 14, 142-146 (in Ukr.)
5. Kotlyar, Y.V. (2017). Peasant republics of Ukraine of Naddniprovs'koy: to the question of classification. Retrieved from starhiv.chdu.edu.ua/article/download/102940/98068 (in Ukr.)
6. Chuguenko, M. (2004). Ukraine which shocks. Labyrinths of history. Kharkiv: Club of domestic leisure (in Ukr.)
7. Berdyaev, N. A. (1990). Sources and sense of the Russian communism. Moscow: Science (in Russ.)
8. Goychenko, D. D. (2013). Red apocalypse: through the dispossession of the Holodomor: Memoirs of the witness. Kyiv: A-BA-BA-GA-LA-MA-GA (in Russ.)
9. Central State Archive of the Supreme Governance and Management of Ukraine, fund 5, description 2, archive file 198.
10. Central State Archive of Public Associations of Ukraine, fund 1, description 20, archive file 2318.
11. Central State Archive of Public Associations of Ukraine, fund 1, description 20, archive file 29387.

O. Sytnyk

THE WORLD-GOVERNMENTAL BOLSHOVISM OF UKRAINIANS IN THE FUTURE OF THE 1920S - THE BEGINNING OF THE 1930S AS A CONSEQUENCE OF THE INFLUENCE OF THE UKRAINIAN NATIONAL REVOLUTION

Ukrainian national revolution of 1917-1921, or not in a most degree characterized by a national liberation orientation. And exactly this feature defined long time. However, in the process of cruel suppression of insurgent-liberation motion by bolsheviks, world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th –beginning of 1930s years all in a greater degree acquired religiously-spiritual measuring.

The aim of the real article consists in description of features of world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th – to beginning of 1930s years as display of un completeness of Ukrainian national revolution.

Except violation of moral principles and spiritual sacred objects, among facilities of embodiment of bolshevist ideology it follows to remember and festering of fear among the widest layers of people with the purpose of to do him submissive and submissive. The decline of spirituality, faith and faith and

moralshas led to the degradation of the individual and cultural becoming wild of nation.

The last historically was not peculiar to the Ukrainian people, however during the decades of soviet power she spread quickly enough, becoming the index of that primitive mental and ethical level that fully answered new realities.

However, Ukrainian peasantry during all Ukrainian national revolution of 1917 – 1921 and during 1920th – did all-round pure resistance to the soviet-bolshevist system beginning of 1930s years.

In modern terms Russian-Ukrainian war that has, among other also national liberation character, experience of Ukrainian national revolution acquires new for us maintenance. In fact only on condition of successful for Ukraine completion of this war possible the receipt of the real, real independence of our state will become.

Elimination of spirituality and moral traditions of people resulted insubstantial degradation Ukrainian, as, by the way, and Russian nation. However, traditionally the large religiousness of the Ukrainian peasant association presented sufficiently powerful world view resistance of bolshevism first of all due to considerable national and cultural traditions Ukrainian to nation. All enormous desire of party and soviet guidance is on the field of indoctrination of population, actually taken to the repressing dulling one's mind of young people and teenagers.

Thus, world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th – became one of displays of un completeness of Ukrainian national revolution beginning of 1930s years.

In modern realities extraordinarily important is a sound analysis of world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th – to beginning of 1930s years in the plan of all-round opposition to the latest totalitarianism in the person of the Putin mode, and consequently for the sake of victory completion of Ukrainian national revolution.

Key words: ideology, Ukrainians, orthodoxy, terror, bolshevist mode, clergy, Ukrainian national revolution.

УДК 94(477)«196/198»

O. M. Скрипник

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методик навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВИРОБНИЦТВО АЗОТНИХ ДОБРИВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ У 60-Х – 80-Х РР. ХХ СТ.

У статті проаналізовано виробництво мінеральних добрив, зокрема азотних добрив в Українській РСР у 1960-х – 1980-х рр. Розкрито особливості зростання виробництва азотних добрив, розширення їх асортименту. Визначено основні проблеми виробництва азотних добрив для сільського господарства УРСР. Констатовано, що зростання було досягнуто за рахунок розширення та інтенсифікації діючих виробничих потужностей «великої хімії». Цього виявилось недостатньо для забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. У статті відзначено наслідки застосування азотних добрив у сільському господарстві.

Ключові слова: хімізація, мінеральні добрива, азотні добрива, УРСР, сільське господарство, «Азот».